

Список використаних джерел

1. Шиманська О.В. Методи оцінки ділової репутації підприємства / О.В. Шиманська // Економіка підприємства : теорія і практика : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. ; 12 жовтня 2012 р. – К. : КНЕУ, 2012. – С. 88–91.

УДК 657

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК МОДЕЛЬ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

З.В. Гуцайлюк

*ТНЕУ, вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, Україна, 46004,
e-mail: ZinoviyaH@mai.ru*

Підхід до бухгалтерського обліку як особливої інформаційної моделі досліджувався в літературі ще у XIX столітті. Зокрема, на його початку Мартін Батайль спробував тлумачити основні облікові категорії як моделі. Наприкінці XIX ст. відомий швейцарський бухгалтер Й.Ф. Шер висунув балансову теорію обліку, основу якої становила функціональна модель чотирьох типів господарських операцій; Дж. Чербоні запропонував логімографічну модель обліку, за якою синтетичні й аналітичні рахунки було приведено до стрункої ієрархічної системи. Уже на початку XX ст. Є.С. Сіверс став широко застосовувати в процесі навчання моделі рахунків; М.О. Блатов сконструював комплексну модель обліку господарських операцій. Саме в роботах останніх авторів простежується підхід до бухгалтерського обліку як до інформаційної моделі господарського процесу [1, с. 57].

У подальшому проблемами моделювання бухгалтерського обліку для напрацювання варіантів інформаційних систем управління виробничо-господарськими процесами займались Е.К. Гільде, А.А. Шапошніков та Р.С. Рашитов. З українських вчених проблеми моделювання в системі бухгалтерського обліку вивчав проф. А.С. Бородкин [2].

Бухгалтерський облік, як справедливо відмічає К.Е. Каллас, є складною системою, в якій вирішуються багатоцільові завдання. Систему бухгалтерського обліку формують факти господарської діяльності, котрі узагальнюються на рахунках. Цим визначена межа бухгалтерського обліку [3, с.11].

Очевидно, що у будь-якій економічній системі управління базується на основі економіко-організаційних моделей, які, по суті, формують образ об'єкта. Іншими словами: модель – це макет, який у певних завданнях заміняє оригінал. Ще одна особливість полягає в тому, що при формуванні моделей використовують економіко-математичні методи, головне призначення яких полягає в математичному описі досліджуваного процесу факту чи явища.

Виходячи з наведеного, окремі економісти вважають облік своєрідним моделюванням господарських процесів. Наприклад, проф. В.Ф. Палий і проф. Я.В. Соколов переконані, що "...сам бухгалтерський облік є не чимось іншим, як кількісною моделлю господарської діяльності" [4, с. 111]. В принципі з цим можна погодитись, "...оскільки бухгалтерський облік як система оперує великим числом взаємозв'язаних змінних величин, він може бути представлений у вигляді певної моделі, а процес

формування цієї моделі підпорядковується закономірностям моделювання. Основою облікової науки довгий час був дедуктивний принцип організації знання, що є найпростішим з методів побудови науки. Дедуктивна система – завжди система однопорядкових елементів, а рух всередині її зводиться до комбінаторних перетворень елементів. Моделювання – складніший метод наукового пізнання, роль його в сучасних умовах зростає насамперед внаслідок виникнення все нових галузей знань, галузей наукової і практичної діяльності...” [5, с. 9-10].

Ми не ставили собі за мету провести у даній публікації повну класифікацію існуючих економіко-організаційних моделей, оскільки, по-перше, вона досить громіздка і, по-друге, об'єктом нашого дослідження є проблеми моделювання лише в бухгалтерському обліку. Однак, в цьому контексті не можна оминати увагою питання існування так званих інформаційних моделей, призначений для формування інформаційної бази й управління. Насамперед, слід зазначити, що більшість економістів абсолютно справедливо заперечують доцільність використання терміну “інформаційна модель”, оскільки будь-яка модель є інформаційною. Очевидно, що основою моделі як результату і моделювання як процесу є інформація, яка виконує роль абстрактного зображення (відображення) реальних фактів господарської діяльності господарюючих суб'єктів.

В свою чергу, формування моделей бухгалтерського обліку безпосередньо залежить від організації останнього. На думку А.А. Шапошнікова “Організація бухгалтерського обліку підпорядкована головному завданню – системному перетворенню обліково-економічної інформації про господарські явища і процеси з метою ефективного впливу на них через систему управління...Методологічною ж основою організації обліку є моделювання, оскільки у відповідності з визначенням дає можливість виділити оптимальне співвідношення елементів організації, впорядкувати їх у відповідності з вирішуваними завданнями” [5, с. 45-47].

Перефразовуючи наведене вище, можна стверджувати, що у загальному вигляді моделювання в бухгалтерському обліку є завершеною формою його організації. Виходячи з теорії систем, існування самостійної інформаційної бухгалтерської системи сумніву не викликає. У свою чергу, вона поділяється на окремі підсистеми за функціональними ознаками: облік основних засобів та нематеріальних активів, матеріальних ресурсів, праці і заробітної плати, витрат на виробництво і т.д.

Таким чином, моделювання в бухгалтерському обліку є системним способом узагальнення його діючої регламентації на різних ієрархічних рівнях управління.

Список використаних джерел.

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту/ С.В. Івахненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
2. Бородкин А.С. Учет издержек производства в системе хозяйственного расчета/ А.С. Бородкин. –К.: Вища школа, 1975. – 233 с.
3. Каллас К.Э. Организация автоматизированной информационной системы бухгалтерского учета/ К.Э. Каллас. – М.: Финансы и статистика, 1990. – 176 с.
4. Палий В.Ф. АСУ и проблемы теории бухгалтерского учета/ В.Ф. Палий, Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 224 с.
5. Шапошников А.А. Классификационные модели в бухгалтерском учете/ А.А. Шапошников. – М.: Финансы и статистика, 1982. – 144 с.